

Anna Hansen Haugan

Høyrepopulisme i Tyskland.

Kan politisk mistillit forklare AfD's fremgang?

Bacheloroppgave i POL2900: Politisk atferd

Veileder: Henning Finseraas

Mai 2020

Anna Hansen Haugan

Høyrepopulisme i Tyskland.

Kan politisk mistillit forklare AfD's fremgang?

Bacheloroppgave i POL2900: Politisk atferd

Veileder: Henning Finseraas

Mai 2020

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet

Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap

Institutt for sosiologi og statsvitenskap

Kunnskap for en bedre verden

Sammendrag:

Høyrepopulisme har vokst i popularitet blant velgerne de siste tiårene. Tyskland har lenge blitt regnet som et unntak, men stiftelsen og fremgangen til Alternative für Deutschland har endret dette. Denne oppgaven undersøker forholdet mellom stemmegivning for AfD og politisk mistillit. Problemstillingen tar for seg hvor viktig politisk mistillit er for å forklare oppslutning om partiet, og om dette også kan forklare hvorfor partiet er større i Øst- enn i Vest-Tyskland. Problemstillingen besvares ved hjelp av data på individnivå fra European Social Survey (2018), og dataene blir analysert ved hjelp av t-tester og regresjonsanalyser. Resultatene indikerer at politisk mistillit er en sentral variabel for å forklare noe av stemmegivningen for AfD, men finner også at det fortsatt er forskjeller mellom øst og vest som ikke lar seg forklare av verken politisk mistillit, sosioøkonomiske faktorer eller andre holdningsvariabler som EU- og innvandrings skepsis. Dette kan indikere at kulturelle og historiske faktorer er viktige for AfDs fremgang i øst.

Innholdsfortegnelse

1. Innledning	3
2. Teoretiske tilnærminger	4
2.1. Politisk tillit	4
2.1.1. Et flerdimensjonalt begrep	4
2.2. Alternative für Deutschland	6
2.2.1. Debut og ideologisk skifte.....	6
2.2.2. Er AfD et høyrepopulistisk- og radikalt parti?	7
2.3. Tillit og stemmegivning for AfD.....	8
2.3.1. Hva motiverer AfD-velgere?.....	8
2.3.2. Forskjeller mellom øst og vest	10
3. Data og metode	11
3.1. Datamateriale.....	11
3.2. Metodevalg.....	11
3.3. Operasjonalisering av variabler.....	12
3.3.1. Stemmegivning til AfD	12
3.3.2. Politisk tillit	12
3.3.3. Øst-variabel	13
3.3.4. Kontrollvariabler	14
3.4. Metodologiske utfordringer.....	14
4. Empiriske resultater	15
4.1. Tabell 1: T-test	16
4.1.1. Forskjeller i politisk tillit mellom de som stemmer AfD og ikke.....	16
4.1.2. Forskjeller i stemmegivning mellom øst og vest.....	17
4.1.3. Forskjeller i politisk tillit mellom øst og vest.....	17
4.2. Tabell 2: Blokkvis regresjon	17
4.2.1. Sammenheng mellom AfD-stemmegivning og å komme fra Øst-Tyskland	18
4.2.2. Sammenheng mellom AfD-stemmegivning og politisk mistillit.....	18
4.3. Tabell 3: Multippel regresjon	19
4.3.1. Kan politisk mistillit forklare all forskjell mellom øst og vest?	19
5. Konklusjon	21
Litteraturliste	23

1. Innledning

Høyrepopulisme har vokst i popularitet blant velgerne siden 1980-tallet. Partier i den høyre-radikale- og populistiske partifamilien regnes i dag som eneste nye suksessfulle i Europa (Mudde, 2007)¹. Med fremgangen til blant annet franske Nasjonal Front, Sverigedemokratene og de nederlandske og østerrikske frihetspartiene PVV og FPÖ, har europeisk høyrepopulisme blitt et av de områdene som er mest omfattende analysert i nyere statsvitenskapelig forskning (Mudde, 2016). Tyskland har lenge blitt regnet som et unntak fra den generelle trenden, men i løpet av få år har det innvandringskritiske Alternative für Deutschland klart å markere seg tydelig i tysk politikk, og dermed avsluttet Tysklands sjeldne status som en vesteuropeisk stat uten et etablert «Political Radical Right Party» (Spies, Goerres & Kumlin, 2018).

Etter stiftelsen i 2013 som et hovedsakelig euroskeptisk parti, har AfD fått betydelig støtte i det tyske elektoratet i både lokale, nasjonale og europeiske valg (Grimm, 2015). Med en oppslutning på 12,6 prosent under Bundestagsvalget i 2017 kom AfD for første gang inn i parlamentet som landets tredje største parti, hvor de ifølge beregninger klarte å mobilisere 1,2 millioner hjemmesittere, samtidig som over 2,5 millioner velgere vandret fra andre partier. I de østlige, såkalte «nye» bundesstatene, fikk AfD med sine 21,9 prosent nesten dobbelt så høy oppslutning som i vest, hvor 10,7 prosent stemte på partiet (Tagesschau, 2017).

Flere studier viser til at AfD-velgere generelt er langt mer kritisk til koalisjonen ledet av Angela Merkel, det føderale parlamentet og politiske partier generelt, sammenlignet med resten av elektoratet (Spies et al., 2018; Hansen & Olsen, 2018). Også i samfunnsdebatten har mistillit ovenfor den etablerte politikken blitt trukket fram som motivasjonsfaktor for stemmegivning til AfD (Deutschland Funk, 2016). Basert på dette kan man forvente at politisk tillit og stemmegivning til høyrepopulistiske partier som AfD kan henge sammen. Denne oppgaven søker derfor å undersøke forholdet mellom politisk mistillit og stemmegivning for AfD nærmere, og samtidig studere om det kan sees i sammenheng med at AfD gjør det dobbelt så bra i øst som i vest. Min problemstilling er derfor: *Hvor viktig er politisk mistillit for å forklare oppslutning om AfD, og kan det forklare hvorfor partiet er større i Øst- enn i Vest-Tyskland?*

For å undersøke problemstillingen skal jeg først presentere nyttige teoretiske tilnærminger. Innledningsvis skal jeg forklare jeg hva som menes med konseptet politisk tillit, ved å blant

¹ Grønne partier har også fortsatt sin vekst (Müller-Rommel, 1998).

annet se på Easton (1965, 1975) og Norris (1999) rammeverk. Deretter vil jeg redegjøre for AfD's utvikling i tysk politikk, før jeg til slutt skal se på sammenhengen mellom politisk tillit og stemmeavgivning til AfD. Videre skal jeg presentere datamaterialet og operasjonaliseringen av variablene, i tillegg til at jeg også skal diskutere metodevalg og metodologiske utfordringer. Til slutt skal jeg presentere og diskutere de empiriske resultatene i lys av de teoretiske tilnærmingene.

2. Teoretiske tilnærminger

I dette kapittelet skal jeg gå nærmere inn på etablert litteratur og teoretiske rammeverk som er sentrale for å undersøke problemstillingen. Med tanke på at denne tar for seg hvor viktig politisk mistillit er for å forklare stemmegivning til AfD, skal jeg først presentere nyttige konseptualiseringer av politisk tillit. Deretter skal jeg undersøke partiets utvikling og fremgang i tysk politikk, før jeg til slutt skal se nærmere på sammenhengen mellom stemmegivning til AfD og politisk mistillit.

2.1. Politisk tillit

Viktigheten av tillit til de som styrer har vært anerkjent i tusener av år, helt siden Confucius hevdet at evnen til å styre hviler på et grunnlag av våpen, mat og tillit. Til og med autokratiske ledere må etablere en viss grad av legitimitet ovenfor deres befolkning. Selv om våpen og mette mager kan sørge for en viss grad av ettergivenhet, vil tillit mellom de som styrer og de som blir styrt være en mye mer effektiv måte å holde politisk makt på (Newton, Stolle & Zmerli, 2018). Statsborgernes tillit til de store institusjonene i et samfunn er viktig både for demokratiets tilstand og for funksjonen av mer generelle sosiale og økonomiske prosesser i samfunnet (Listhaug & Ringdal, 2008).

2.1.1. Et flerdimensjonalt begrep

Politisk tillit er et flerdimensjonalt begrep. Man kan ikke snakke om politisk tillit som et klart og atskilt mål på tillit til «politikken», ettersom dette ikke kan måles uten at man skiller mellom de ulike aspektene ved tilliten. Politisk tillit er ikke nødvendigvis begrenset til den sittende regjeringen, men kan også handle om demokratiske prinsipper eller politiske aktører. I praksis blandes ulike begreper om politisk tillit, noe som har ført til forvirring i litteraturen (Norris, 1999). Et av de mest nyttige teoretiske rammeverkene er skrevet av David Easton (1965, 1975), hvor hans *A System Analysis of Political Life* regnes som skoledannende.

I enkelte tilfeller kan velgerne være så utilfredse med myndighetens avgjørelser og føring av politikk at det fører til store politiske og sosiale forandringer, mens den politiske tilliten i andre tilfeller forblir høy, uavhengig av hvordan styremaktene presterer. Dette fenomenet kan ifølge Easton (1965, 1975) forklare ved ulike typer tillit. Hans rammeverk skiller mellom spesifikk og diffus tillit. Spesifikke tillit handler om i hvilken grad velgerne er tilfredse med den offentlige politikken som føres, og retter seg mot velgernes vurderinger av de forskjellige økonomiske og politiske avgjørelsene som tas. Den krever at velgerne er klare over at det foreligger et forhold mellom deres behov, ønsker og krav på den ene siden, og hvordan regjeringen fører politikk på den andre. Denne tilliten kan trues dersom en velger eksempelvis er utilfreds med en regjeringens gjennomføring av politikk i en periode.

Mens den spesifikke tilliten er mer forbigående og dynamisk, er den diffuse tilliten derimot mer stabil over tid. Easton definerer denne typen tillit som evalueringer av hva et objekt er eller representerer, til den generelle meningen det har for en person, og ikke hva objektet gjør (1975, s. 444). Den diffuse tilliten handler med andre ord om tillit til de overordnede delene og prinsippene i det politiske systemet, eksempelvis det å ha tiltro til demokratiske verdier. Med tanke på dette vil dårlige prestasjoner av en regjering i en periode ikke nødvendigvis påvirke den diffuse tilliten, ettersom denne kan føre til at velgere til en viss grad også kan akseptere politiske utfall, selv om det ikke samsvarer med deres verdier.

Eastons (1965, 1975) teoretiske rammeverk skiller ikke bare mellom ulike typer, men også ulike objekter av politisk tillit. Det første objektet innebærer mer diffus tillit til det politiske fellesskapet, som kan forstås som en grunnleggende tilknytning til nasjonen (Norris, 1999). Det politiske regimet er det andre tillitsobjektet i klassifiseringen, og regnes som et samlebegrep for det politiske systemets verdier, normer og institusjoner. Det siste objektet for politisk tillit innebærer mer spesifikk tillit til politiske aktører, hvor det hovedsakelig siktes til den sittende regjeringens ytelser.

Basert på Eastons ideer har Pippa Norris (1999) og flere forskere videreutviklet konseptet om politisk tillit. De mener at hans analytiske rammeverk har vært et nyttig startpunkt, men argumenterer i sitt arbeid for at kategoriene må utvides og forbedres, ettersom det er sentrale forskjeller i ulike deler av regimet. Til tross for at det i praksis gjerne er slik at befolkningen skiller mellom eksempelvis å ha høy tillit til demokratiske verdier, men samtidig er kritisk til hvordan demokratiske myndigheter fungerer i praksis, eller ved å uttrykke tillit til domstolene, men ikke nødvendigvis til parlamentet, blir ikke dette skillet mulig å gjøre i Eastons teori.

Med tanke på dette klassifiseres politisk tillit i den utvidete teorien i et hierarki bestående av fem tillitsobjekter. I likhet med Easton rangeres disse fra spesifikk til mer diffus tillit, hvor det politiske fellesskapet og de politiske aktørene fortsatt markeres som ytterpunkter for de mest generelle og spesifikke tillitsobjektene. En forskjell er at regimekonseptet utvides til flere kategorier, hvor det i dette rammeverket også skilles mellom tillit til regimets prinsipper, regimets prestasjoner og regimets institusjoner.

Det politiske fellesskapet defineres her som en grunnleggende tilknytning til nasjonen som overordnet myndighetenes institusjoner og som en generell vilje til å samarbeide politisk. Videre innebærer regimets prinsipper tillit til de grunnleggende verdiene i demokratiet, som for eksempel frihet, deltakelse, toleranse og rettstaten. Regimets prestasjoner handler om evalueringer av hvordan det demokratiske eller autoritære politiske systemet fungerer i praksis, gjerne i forhold til et demokratisk ideal. Det fjerde nivået fokuserer på tilliten til regimets institusjoner, og inkluderer dermed holdninger ovenfor blant annet myndigheter, militær, politi og lovgivende, dømmende og utøvende makt. Til slutt defineres tillit til politiske aktører, i form av blant annet evalueringer av politikere som en elite og prestasjonene til ulike ledere (Norris, 1999, s. 10-12).

2.2. Alternative für Deutschland

2.2.1. Debut og ideologisk skifte

I motsetning til flere andre vesteuropeiske land har partier på ytre høyrefløy hatt vanskeligheter med å etablere seg i tysk politikk. Tysklands erfaringer med nasjonalsosialismen har ofte blitt brukt som en forklaring på at høyre-radikale partier har manglet appell blant velgerne. Nazismeregimets arv har vært viktig for diskusjoner også i nyere tid, hvor politisk motiverte angrep på asylsøkere har ført til debatter om det man lærte fra nazi-tiden og leksjoner om hvordan man skal omgås med fortiden. Det er med tanke på dette offentlige debattklimaet i Tyskland at mange partier på høyresiden i politikken risikerer å bli stigmatisert som nasjonalsosialismens arv, hvor partier som die Republikaner og die NPD² er eksempler som aldri klarte å komme over sperregrensen på nasjonalt nivå (Spies et al., 2018; Berbuir, Lewandowsky & Siri, 2015).

Som nevnt innledningsvis debuterte AfD i tysk politikk i 2013. Til tross for mye motstand i den offentlige debatten ble partiet kort etter stiftelsen valgt inn i 14 av 16 regionale parlamenter, men AfD klarte likevel ikke å komme over sperregrensa ved partiets første

² Die Nationaldemokratische Partei Deutschlands

Bundestagsvalg i 2013 (Spies et al., 2018). Partiets daværende retorikk og politikk bestod hovedsakelig av euroskepsis, hvor de blant annet krevde en avskaffelse av euroen, samt en gjeninnføring av den tidligere tyske marken. Partiet ville også slutte å bruke «skattebetalernes penger» til å hjelpe andre medlemsstater og krevde til slutt en ordentlig oppløsning av «eurosonen» (Arzheimer, 2015; Berbuir et al., 2015).

Som mange andre ny-oppstartede partier opplevde også AfD etter hvert indre konflikter i partiet. Etter en politisk agenda med et nesten utelukkende fokus på euroskepsis, oppstod det to fraksjoner i partiet i 2014 (Spies et al., 2018). På den ene siden en markedsliberal fraksjon som fortsatte med euroskepsis som hjertesak, mens det på den andre siden også hadde utviklet seg en nasjonal-konservativ partigruppe som flyttet fokuset over på innvandring, flyktninger og Islam (Arzheimer & Berning, 2019). Da Bernd Lucke, spissen for den mer moderate og markedsliberale fraksjonen, forlot partiet i 2015, førte partiets nye lederskap fra den mer radikale fraksjonen til et ideologisk skifte. Med denne overgangen og flyktningkrisen som kom til Tyskland samme år, ble innvandring satt på agendaen (Franzmann, 2016), og AfDs nasjonale meningsmålinger økte fra tre til elleve prosent (Spies et al., 2018). I andre halvdel av 2015 fokuserte partiet enda mindre på euroen og de europeiske situasjonene, og ytterligere på asyl- og innvandringspolitikk (Arzheimer & Berning, 2019).

2.2.2. Er AfD et høyrepopulistisk- og radikalt parti?

Når man undersøker stemmeavgivning for partier langt til høyre på den politiske skalaen i Europa, er Cas Mudde (2007) omfattende operasjonalisering av partifamilien sentral. Hans definisjon av «the populist radical right» kombinerer autoritære tendenser med nativisme og populisme. Nativisme inkluderer en kombinasjon av nasjonalisme og fremmedfrykt, hvor deler i samfunnet som ikke regnes som «innfødt» sees på som en trussel mot den homogene nasjonsstaten. Autoritære tendenser forklares videre som troen på et strengt organisert samfunn, der brudd på autoritet bør straffes hardt, og populisme som en tynn ideologi, hvor samfunnet oppfattes som delt mellom «det ekte folket» og «den korruperte eliten», og det argumenteres for at politikken bør være et uttrykk for folkets allmennvilje. Det som gjør partiene radikale, er deres protest mot enkelte kjerneprinsipper i liberale demokratier, eksempelvis pluralisme og beskyttelse av ulike minoriteter (Mudde, 2007, s. 22-25).

I de første leveårene til AfD var det ikke konsensus i litteraturen om man kunne operasjonalisere partiet som høyreradikalt eller høyrepopulistisk, eller som mulig å plassere på ytterste høyrefløy, men verken høyreradikalt- eller populistisk (Arzheimer, 2015; Grimm,

2015; Lewandowsky, 2015). Arzheimer (2015) fant i sine undersøkelser av AfD's partiprogram under parlamentsvalget i 2014 at partiet kan plasseres på ytre høyrefløy, i det at det uttrykker nasjonalisme og markedsliberalisme, samtidig som det er imot «gendermainstreaming» og seksuell diversitet. Til tross for dette konkluderte han med at AfD-verken kan kategoriseres som høyreradikalt- eller populistisk. I ettertid har Arzheimer likevel endret synspunkt, i likhet med andre studier som peker på at AfD's politiske plattform har gjennomgått en forvandling etter partiets splittelse (Arzheimer & Berning, 2019; Hansen & Olsen, 2018; Spies et al., 2018), hvor både negative holdninger ovenfor innvandring, fremmedfiendtlige appeller og en mer populistisk retorikk har fått plass på partiets politiske plattform. Etter det ideologiske skiftet i partiet konkluderer ulike studier med at AfD har gått fra å være høyreorientert, markedsliberalt og mildt euroskeptisk, til å bli et klart populistisk og høyreradikalt parti (Arzheimer & Berning, 2019; Spies et al, 2018), som dermed passer Muddes operasjonalisering av «the populist radical right».

2.3. Tillit og stemmegivning for AfD

2.3.1. Hva motiverer AfD-velgere?

Litteraturen har identifisert flere teoretiske tilnæringer og potensielle forklaringer for hvorfor folk stemmer på ytre høyrefløy. Høyreradikale- og populistiske partier i Vest-Europa har vært gjenstand for mye forskning, og det samme gjelder for Tysklands representant i partifamilien. Selv om AfD er et relativt nytt parti, reflekterer ikke mengden forskningslitteratur partiets korte levetid.

Til tross for at flere studier peker på sosioøkonomiske faktorer som sentrale forklaringsvariabler for PRRP-stemmeavgivning, ser det ut til at motivasjonen i det tyske elektoratet skiller seg fra sine europeiske naboer. Schwander og Manow (2017) undersøker om «losers of modernization»-tesen har forklaringskraft for AfD's fremgang i Tyskland. De finner i likhet med andre studier at sosioøkonomiske faktorer ikke er tilstrekkelige til å predikere en stemme til AfD. Rösel og Samartzidis (2018) forklarer at de som stemmer på høyrepopulistiske partier ikke kan sees på som «moderniseringstapere» med tanke på økonomi, men heller som «moderniseringsmotstandere» i kulturell forstand. Flere studier støtter denne teorien om at AfD's valgresultater ikke først og fremst avgjøres av sosioøkonomiske forhold (Rösel & Samartzidis, 2018; Hansen & Olsen, 2018)³, og at de i større grad kan sies å bestemmes av sosiokulturelle faktorer, i form av lokale historiske

³ med unntak av kjønn (Spies et al, 2018)

forhold og en politisk kultur med å stemme på ytre høyrefløy (Schwander & Manow, 2017; Spies et al., 2018).

De mest sentrale predikatorene for AfD-stemmeavgivning på individnivå viser seg å være holdningsvariabler, særlig i form av negative holdninger ovenfor innvandrere (Arzheimer & Berning, 2019; Spies et al., 2018) og politisk mistillit (Rösel & Samartzidis, 2018; Hansen & Olsen, 2018; Pickel, 2019). Selv om flere studier peker på negative holdninger ovenfor innvandrere som mest sentrale forklaringskraft for AfD, betyr ikke det nødvendigvis at den prototypiske høyrepopulistiske velgeren ikke er mottakelig for den populistiske retorikken til slike partier (Arzheimer, 2018). Ifølge Hambauer og Mays (2017) er de som stemmer på AfD mer misfornøyd med politikken generelt, samtidig som de også bekymrer seg mer om politikk sammenlignet med de som velger andre partier. Dette kan sees i sammenheng med teorien om at «moderniseringsmotstandere» ofte har mindre toleranse og tillit, noe en anti-elitistisk og en anti-pluralistisk retorikk gjerne retter seg mot (Rösel & Samartzidis, 2018, s. 1).

Ifølge Pickel (2019) karakteriseres AfD-velgere av sin utilfredshet med den styrende eliten, de etablerte partiene og det såkalte «etablerte». Hun forklarer at det er denne misnøyen som fører til manglende tillit til politiske institusjoner, partier og autoriteter, og som igjen resulterer i at velgerne uttrykker sin utilfredshet med den aktuelle politikken med en proteststemme, gjennom å stemme på et parti som fremhever motsetninger mellom folk og elite. Ifølge Arzheimers (2015) protesthypotese vil støtte til høyrepopulistiske partier være motivert av følelser av fremmedgjøring fra den politiske eliten og det politiske systemet som er helt urelatert til verdiene og den politiske agendaen til partiene (Eatwell, 2000). Med andre ord stemmer folk på partiene kun i protest mot den politiske eliten, uten å bry seg om hva slags saker partiet fremmer. En mer realistisk variant av protesttesen foreslår derimot at velgerne faktisk bryr seg om politikken, men at de har mindre ekstreme preferanser enn de høyre-radikale partiprogrammene. I dette scenarioet vil velgerne støtte de høyre-radikale partiene i håp om at de mindre radikale partiene skal revurdere sin posisjon, og at de heller skal bevege seg mot de høyre-radikale på visse områder, men uten å kopiere resten av politikken. Ifølge tesen vil høyre-radikale partier miste sin relevans etter at denne justeringen er gjort (Arzheimer, 2015, s. 6).

Støtte til høyrepopulistiske partier kan ifølge Inglehart og Norris (2016) «cultural backlash»-tese forklares som en motreaksjon på progressive verdiendringer. Støtten motiveres ifølge tesen av ulike faktorer. Først av oppfattede kulturelle og økonomiske trusler i form av ønsker om å bevare egen kultur og konkurranse om arbeidsplasser. Videre av nasjonalisme og krav

om en «folkelig kultur», gjennom utestenging av minoriteter, særlig innvandrere, noe som reflekterer både etnosentrisme, nativisme, fremmedfrykt og tro på egen nasjon som overlegen. Konsekvensene av globaliseringen vil ifølge tesen også kunne motivere en høyrepopulistisk stemme, ettersom denne har skapt et skille mellom dens vinnere, de såkalte «kosmopolitene» som ønsker åpnere samfunn, og dens tapere, «kommunitaristene» som berår over mindre ressurser og forlanger lukkede samfunn.

2.3.2. Forskjeller mellom øst og vest

Som et resultat av flere tiår med en ideologisk og geografisk todeling, og dermed også et partisystemskille mellom øst og vest, kan man identifisere flere ulikheter mellom de nye og eldre statene når det gjelder politisk sosialisering, i form av både verdier og politiske holdninger. De såkalte «nye» øst-tyske statene har i ettertid av murens fall gjennomgått et partisystemskifte, hvor det vestlige partisystemet har blitt forsøkt etablert over hele landet som et forsøk på å forene de to delene (Schwander & Manow, 2017).

Når det gjelder demokratiske verdier, viser studier til at befolkningen i øst vil favorisere en sosialistisk modell av demokrati, mens vest-tyskere heller vil foretrekke en liberal modell. Til tross for dette vil kun en liberal modell være konsistent med demokratiet som er etablert i det forente Tyskland. Det eksisterer altså en politisk kultur i øst som ikke samsvarer med demokratiet som er etablert over hele landet (Fuchs, 1999, s. 142-143). Til tross for at det er over 30 år siden murens fall og DDRs oppløsning, kan det se ut til at arven etter ettpartiregimet i øst fortsatt sitter dypt, spesielt med tanke på tilfredshet med demokratiet og politisk tillit (Schwander & Manow, 2017).

Et tydelig trekk ved oppslutningen om AfD er som nevnt innledningsvis at AfD nesten står dobbelt så sterkt i øst som i vest. Dette kan det skisseres to forklaringer på. For det første kan det handle om at de som bor i Øst-Tyskland har en annen sosioøkonomisk sammensetning enn i vest, og ved at det er flere personer med de karakteristikaene som kjennetegner personer med lav tillit. En annen forklaring er at det er noe særegent med kulturen og historien i øst som er den viktigste forklaringen. Hvis det siste er tilfellet, kan man ikke «forklare» forskjellen mellom øst og vest i oppslutning om AfD ved hjelp av sosioøkonomiske variabler og mål på politisk tillit.

3. Data og metode

I dette kapittelet redegjør jeg for metoden jeg har brukt for å undersøke problemstillingen. Først presenterer jeg datamaterialet som brukes i analysen. Deretter beskriver og reflekterer jeg rundt metodene jeg bruker for å analysere problemstillingen. I neste del presenterer jeg hvordan jeg har operasjonalisert de uavhengige og avhengige variablene, og forklarer også hvordan jeg har omkodet disse for å bruke de i analysen, før jeg avslutningsvis diskuterer de ulike metodologiske utfordringene ved studien.

3.1. Datamateriale

For å undersøke om det er en sammenheng mellom stemmegivning for AfD og politisk mistillit, og om dette også kan forklare forskjellene mellom øst og vest i oppslutning til partiet, har jeg brukt data fra European Social Survey runde 9, ESS9 (European Social Survey, 2018). ESS er en veldokumentert og anerkjent spørreundersøkelse som gjennomføres hvert andre år i over 30 europeiske land, som måler holdninger, oppfatninger og atferdsmønstre til ulike individer gjennom personlige intervjuer. I Tyskland finansieres ESS siden 2014 av det føderale utdannings- og forskningsdepartementet. I denne analysen bruker jeg det siste datasettet fra 2018 som inneholder informasjon om individer fra Tyskland (European Social Survey, 2018).

3.2. Metodevalg

Ettersom målet med oppgaven er å undersøke hvor viktig politisk mistillit er for å forklare stemmeavgivning for AfD, og om dette også kan forklare hvorfor partiet har så mye høyere oppslutning i øst enn i vest, undersøkes problemstillingen med hjelp av en kvantitativ metode. Dette i likhet med andre studier som også ser på AfD-stemmegivning (Schwander & Manow, 2017).

For å analysere dette bruker jeg først en t-test for å se på forskjeller mellom de som stemmer AfD og ikke når det gjelder politisk tillit, og forskjeller mellom øst og vest når det gjelder oppslutning om AfD og politisk tillit. En t-test er en statistisk test for å undersøke forskjeller mellom grupper. Denne testen sier oss om gruppeforskjellene i utvalget også kan gjelde for populasjonen (Ringdal, 2016). T-testen ser med andre ord på forskjeller i gjennomsnittsskårer mellom to grupper, og tester så om disse forskjellene er statistisk signifikante. I denne analysen kjøres det tre ulike t-tester. Først en som ser på forskjeller i gjennomsnittsskårer på politisk tillit blant de som stemmer på AfD, versus de som stemmer på andre partier. Deretter

en test som ser på forskjeller i oppslutning om AfD mellom øst og vest, og til slutt en som tester om hvorvidt det gjennomsnittlige tillitsnivået er forskjellig mellom øst og vest.

Mens t-testene indikerer at det finnes statistiske forskjeller mellom ulike grupper, vil de ikke kunne si noe om andre faktorer spiller en rolle. Med tanke på dette må det ytterligere en test til for å kunne si noe om hvor viktig politisk tillit er for å forklare oppslutningen om AfD, og om dette også kan forklare forskjellen mellom øst og vest. Resultatene fra t-testene danner dermed et utgangspunkt for en regresjonsanalyse, hvor man kan teste om det er korrelasjon mellom en viss avhengig variabel (stemmegivning for AfD) og flere uavhengige variabler (øst og politisk tillit) samtidig. På denne måten kan man kontrollere for andre variabler som kan påvirke den avhengige variabelen, og dermed kan være relevante for å forklare stemmegivning til AfD.

3.3. Operasjonalisering av variabler

3.3.1. Stemmegivning til AfD

Med tanke på at målet med denne analysen er å finne ut av om politisk mistillit kan forklare hvorfor folk stemmer på AfD, og om dette også kan forklare partiets høye oppslutning i øst, er den avhengige variabelen i denne analysen hvorvidt man har stemt på AfD eller ikke.

Variabelen er opprinnelig kodet som «partiet en stemte på ved forrige parlamentsvalg i Tyskland», og består av ni ulike verdier som representerer åtte større tyske partier, og en kategori man kan velge dersom man har stemt på et annet parti. Ettersom variabelen er på nominalnivå, og kun regnes som merkelapper som ikke kan rangordnes meningsfylt, må variabelen fra det originale datasettet omkodes for at den skal gi mening i analysen. Med tanke på at jeg er interessert i oppslutningen om AfD, har jeg dummy-kodet variabelen, ved å dele inn i om man har stemt på, eller ikke stemt på partiet. Jeg har med andre ord laget en referansekategori, hvor denne vil måles opp mot andre kategorier, og i dette tilfellet vil de som stemte på AfD sammenlignes med de som stemte på andre partier. I tillegg til dette har det opprinnelige spørreskjemaet to kategorier for de som ikke vil oppgi hva de har stemt. Disse svarkategoriene regnes som «missing values», og må derfor fjernes for at analysen skal bli riktig.

3.3.2. Politisk tillit

Mens stemmegivning til AfD er den avhengige variabelen som skal forklares, handler en av de uavhengige variablene i denne analysen om grad av politisk tillit. Når man skal måle et flerdimensjonalt konsept som politisk tillit, er det som allerede diskutert i teoridelen

avgjørende å sette sammen flere mål til en indeks, slik at man inkluderer ulike tillitsobjekter for å måle tilliten. I denne analysen har jeg tatt utgangspunkt i fire variabler fra datasettet som måler fire ulike objekter for tillit, nemlig tillit til parlamentet, politikerne, partiene og domstolene. Disse ulike dimensjonene for politisk tillit slås derfor sammen til et mål på den politiske tilliten til respondentene. I datasettet måles disse på en skala fra null til ti, hvor førstnevnte representerer «ingen tillit i det hele tatt», med ni verdier mellom, og sistnevnte innebærer «full tillit».⁴

Ettersom jeg i denne oppgaven er interessert i å finne ut av om politisk mistillit kan forklare oppslutningen om AfD, har jeg videre inndelt variabelen i lav og høy tillit. Indeksen består av 41 verdier, og går fra 0-40, hvor 0-20 regnes som lave skårer på politisk tillit, mens 21-40 innebærer høye skårer på politisk tillit. Politisk mistillit defineres dermed som «lav» politisk tillit, og innebærer en skåre fra 0-20 på indeksen, i kontrast til de med høyere nivå av politisk tillit, altså ved å skåre på 21 og oppover.

3.3.3. Øst-variabel

Ettersom jeg ikke bare er interessert i å se på om politisk tillit generelt kan ha forklaringskraft for oppslutningen om AfD, men også ønsker å undersøke om dette kan forklare hvorfor partiet gjør det så mye bedre i øst enn i vest, forteller den andre sentrale uavhengige variabelen i analysen noe om hvor respondentene kommer fra, og hvorvidt de bor i Øst- eller Vest-Tyskland. I det opprinnelige datasettet er variabelen kodet som hvilken region man tilhører, og består dermed av 16 kategorier som representerer Tysklands 16 føderale stater⁵. Denne kategoriske variabelen vil ikke gi noen mening i en analyse, og er derfor hensiktsmessig å dummykode. Det blir her sentralt å lage en referansekategori, slik at variabelen kan kodes om slik at man enten er «fra øst» eller «ikke fra øst». Kategorien vil på denne måten måles opp mot andre kategorier, og i dette tilfellet om region, vil øst sammenlignes med vest. For å dele disse statene inn i øst og vest, har jeg tatt utgangspunkt i den historiske inndelingen av tidligere DDR og BRD⁶, og lagt sammen de seks verdiene som representerer de øst-tyske statene, for å lage en øst-variabel.

⁴ Det opprinnelige spørreskjemaet består også her av missing values, en kategori for de som ikke vet hva de mener, som må fjernes for å få riktige verdier i analysen.

⁵ Føderale stater som Tysklands 16 *Bundesländer*. De østlige regnes som Mecklenburg-Vorpommern, Brandenburg, Berlin, Sachsen-Anhalt, Sachsen og Thüringen, mens Hamburg, Bremen, Niedersachsen, Schleswig-Holstein, Nordrhein-Westfalen, Hessen, Rheinland-Pfalz, Saarland, Baden-Württemberg og Bayern regnes som de vestlige (Tagesschau, 2017).

⁶ DDR som *Deutsche Demokratische Republik* og BRD som *Bundesrepublik Deutschland*

3.3.4. Kontrollvariabler

For å isolere potensielle variabler som kan påvirke endringer i den uavhengige variabelen, vil jeg inkludere ulike kontrollvariabler. Ettersom det er kjent at det er betydelige sosioøkonomiske forskjeller mellom øst og vest, vil jeg også inkludere kjønn, utdanning, alder og inntekt som kontrollvariabler. I teoridelen fant jeg at andre studier peker på holdningsvariabler som sentrale for å forklare AfD-velgeres motivasjon (Arzheimer & Berning, 2019; Spies et al., 2018). Med tanke på dette inkluderer jeg også innvandrings- og EU-skepsis som kontrollvariabler.

Kontrollvariablene er inndelt i ulike grupper med referanse kategorier. Når det gjelder kjønn, vil kategorien «kvinne» sammenlignes med «ikke kvinne». Utdanningsvariabelen er inndelt i «lav» (grunnskole) og «høy» (universitet) utdanning. Når det gjelder inntekt, så deles disse inn på samme måte, med de som tjener under 23 360 euro i året (lav inntekt) og de som tjener over 45 041 euro (høy inntekt). Aldersvariabelen deles inn i en gruppe fra 15 til 30 år (ung) og en fra 60-90 år (gammel). Innvandringsvariabelen består av en indeks av holdninger ovenfor ulike innvandrere, som er satt sammen av spørsmål om hvor mange innvandrere man skal tillate å ta inn i Tyskland, i form av innvandrere som tilhører «den samme etniske gruppen som flertallet i Tyskland», «en annen etnisk gruppe», eller «de som kommer fra fattigere land utenfor Europa». Her rangerer de svaret sitt på en skala fra en til fire, hvor en innebærer «å tillate mange å komme og bo her», to «tillate noen», tre «tillate noen få», og fire «ikke tillate noen». Til slutt er det også inndelt i to EU-variabler, hvor respondentene i det opprinnelige datasettet skulle rangere fra 0-10 om de synes at den «europiske enigheten» i EU bør gå videre, eller om den allerede har gått for langt. Dette operasjonaliseres som for eller mot EU, hvor 0-3 regnes som mot, og 7-10 som for.

3.4. Metodologiske utfordringer

To sentrale begrep i vurderinger av en studie er reliabilitet og validitet. Reliabilitet handler om hvorvidt man vil få samme resultat, dersom de samme spørsmålene blir stilt ved gjentatte anledninger. Studiens validitet vurderer hvorvidt de bearbejdede variablene faktisk måler de teoretiske konseptene de er ment til å måle (Ringdal, 2016).

ESS består av spørsmål som er laget av ledende forskere innenfor sine felt i Europa. Med tanke på at data som samles inn brukes av blant annet forskere, nasjonale myndigheter og EU, er det gjennom allmenn kildekritikk mulig å argumentere for at disse dataene er pålitelige (Ringdal, 2016). Felles for alle regresjonsanalyser er likevel at de forutsetter at variablene er

målt uten feil. Til tross for at datasettet som brukes i analysen er anerkjent og veldokumentert, kan man diskutere utfordringer ved målinger og operasjonaliseringer av variablene. I ESS svarer respondentene på ulike holdningsspørsmål ved å rangere holdningene sine på en skala fra 0-10. Slike skalaer baserer seg på subjektive vurderinger, hvor respondentene selv må vurdere hvilken verdi de ligger på. Når det gjelder målingene av politisk tillit for eksempel, kan verdien åtte på en skala innebære verdien seks for noen andre. En annen utfordring er tendensen respondenter har til å plassere seg på midten når de ikke vet hva de skal svare. Selv om variabelen tar utgangspunkt i Easton (1965, 1975) og Norris (1999) klassifiseringer av tillit som flerdimensjonal, og dermed inkluderer ulike indikatorer for å operasjonalisere variabelen, kan man stille spørsmål om hvor valid den bearbejdede variabelen er i forhold til det teoretiske konseptet den skal måle. Når det gjelder reliabiliteten til indeksen, kan man gjennom Cronbachs alfa måle den interne konsistensen mellom de ulike indikatorene fra null til en, hvor resultater over 0,70 forteller at en har en akseptabel reliabilitet (Ringdal, 2016). I denne analysen målte den indre konsistensen til de fire indikatorene 0,89, noe som indikerer at indeksen er et tilfredsstillende mål på politisk tillit.

Videre utfordringer med studiens validitet oppstår med respondenters tendens til å svare det de tror er sosialt ønskelig, noe som kan føre til at de ikke er ærlige om hva de for eksempel stemmer på, noe som i så fall vil være en svakhet for den avhengige variabelen i denne oppgaven. Kjønn og alder er derimot eksempler på utelukkende variabler som er vanskeligere å ta feil av, mens målinger av variabler som for eksempel inntekt oftere består av misvisende målefeil. En mulighet er at respondentene misforstår spørsmålet, tar feil lønnsår, eller lyver om hvor mye de tjener. Det samme gjelder øst-variabelen i denne analysen, hvor respondentene får spørsmål om hvor de kommer fra. Her kan det oppstå misforståelser rundt spørsmålet, kanskje svarer noen hvor de bor, istedenfor hvor de kommer fra, noe som også kan føre til at man ikke måler det man faktisk ønsker å måle. En annen utfordring med validiteten til variabelen er at inndelingen av øst og vest i datasettet ikke tar høyde for at Berlin også i utgangspunktet er inndelt i øst og vest. Ettersom respondentene kun kan svare hvilken stat de tilhører, regnes Berlin som en østlig stat, noe som kan føre til at resultatene ikke blir helt nøyaktige og mindre polariserte.

4. Empiriske resultater

I dette kapitlet skal jeg presentere og diskutere resultatene fra tre ulike t-tester og to regresjonsanalyser. Først presenteres funnene fra t-testene i tabell 1, som er delt inn i tre

modeller som tester forskjeller i tillitsnivå mellom AfD-velgere og velgere av andre partier, forskjeller i oppslutning om AfD mellom øst og vest, og til slutt forskjeller i tillitsnivå mellom øst og vest. Videre presenterer jeg funnene fra regresjonsanalysene i tabell 2 og 3. Tabell 2 er inndelt i to modeller, først en bivariat modell 1 som viser øst-variabelens effekt på stemmegivning til AfD, deretter en modell 2 hvor det også kontrolleres for politisk tillit. Til slutt viser tabell 3 viser en multivariat regresjon hvor ulike sosioøkonomiske faktorer og holdningsvariabler inkluderes, for å kontrollere for andre variabler som kan påvirke den avhengige variabelen.

4.1. Tabell 1: T-test

Modell 1:			
Tillit	Gjennomsnitt	Differanse	P-verdi
Andre partier	20,47		
AfD	10,20	10,20	0,00
N = 1616			

Modell 2:			
AfD			
Vest	4,82		
Øst	14,36	-9,54	0,00
N = 1627			

Modell 3:			
Tillit			
Vest	19,63		
Øst	17,44	2,19	0,00
N = 2310			

4.1.1. Forskjeller i politisk tillit mellom de som stemmer AfD og ikke

Modell 1 viser forskjeller i det gjennomsnittlige tillitsnivået mellom to ulike grupper, de som stemmer på AfD, og de som ikke stemmer på AfD. Den politiske tilliten måles på en skala fra 1-40, og resultatene indikerer at den gjennomsnittlige politiske tilliten i gruppen som stemmer på andre partier er på 20,47, mens gruppen som stemmer på AfD har en gjennomsnittlig politisk tillit på 10,27. Differansen på 10,20 viser forskjellen i gjennomsnittet for de som ikke

stemmer AfD og for de som stemmer AfD. Ettersom p-nivået er på 0,00, indikerer dette at forskjellen mellom de to gruppene er statistisk signifikant. Med andre ord viser dette at de som velger AfD har lavere nivå av politisk tillit enn de som stemmer på andre partier.

4.1.2. Forskjeller i stemmegivning mellom øst og vest

I modell 2 synliggjøres forskjeller i oppslutning om AfD mellom to grupper, velgere i øst og i vest. Resultatet viser at det i Vest-Tyskland er 4,82 prosent som stemmer på partiet, mens det i øst-gruppen er 14,36 prosent. Differansen mellom disse gruppene er altså på -9,54 prosentpoeng, noe som indikerer en stor forskjell, det er nesten er ti prosentpoeng større oppslutning om AfD i Øst-Tyskland. P-verdien er også i dette tilfellet på 0,00, noe som også i dette tilfellet indikerer et sterkt statistisk signifikant resultat. Med andre ord viser testen at oppslutningen om AfD i øst er høyere enn den er i vest.

4.1.3. Forskjeller i politisk tillit mellom øst og vest

Til nå har resultatene fra modell 1 og 2 indikert at det er en korrelasjon mellom å stemme på AfD og politisk mistillit, og at det er en korrelasjon mellom det å bo i øst og å stemme på AfD. Den tredje modellen viser forskjeller mellom øst og vest når det gjelder gjennomsnittskårer i politisk tillit. Med et gjennomsnittlig tillitsnivå på 19,63 i vestgruppen og 17,44 i østgruppen, og dermed en differanse på 2,19, viser det at respondentene i øst har lavere nivå av politisk tillit. Dette resultatet er også sterkt signifikant, med en p-verdi på 0,00. Selv om tilliten er lavere i øst enn i vest, så er ikke forskjellen like dramatisk som mellom AfD-velgere og de som ikke stemmer AfD.

4.2. Tabell 2: Blokkvis regresjon

	Modell 1			Modell 2		
	B-koeff	St.feil	P-verdi	B-koeff	St.feil	P-verdi
Konstant	4,82	0,59	0,00	25,36	2,53	0,00
Øst	9,54	1,99	0,00	7,14	1,85	0,00
Politisk tillit				-1,01	0,10	0,00
	R ² = 0,02			R ² = 0,12		
	N = 1627			N = 1616		

4.2.1. Sammenheng mellom AfD-stemmegivning og å komme fra Øst-Tyskland

Den første regresjonen tester det samme som den andre t-testen som tar for seg forskjeller i oppslutning om AfD i øst og vest. Denne regresjonen viser hvorvidt man stemmer på AfD, og om man bor i Øst-Tyskland eller ikke. Modell 1 beskriver øst-variabelens effekt på AfD-stemmegevingsvariabelen. Koeffisienten for øst viser en positiv sammenheng mellom å stemme på AfD og å bo i Øst-Tyskland, og gir den samme signifikante forskjellen mellom øst og vest på 9,54 prosentpoeng som i t-testen. Det er også relevant å se på forklaringskraften til den uavhengige variabelen i form av R². For øst-variabelen ligger denne på 0,02, det vil si to prosent. Forklaringskraften varierer mellom 0 og 100 prosent, og viser hvor stor del av variansen til den avhengige variabelen som til sammen blir forklart av de uavhengige variablene (Ringdal, 2016). Når denne er på to prosent, kan man kanskje ikke argumentere for at det forklarer så mye av variasjonen.

4.2.2. Sammenheng mellom AfD-stemmegivning og politisk mistillit

For å undersøke om det er mulig å forklare forskjellen i nesten ti prosent høyere oppslutning om AfD i øst med forskjeller i politisk tillit, kontrollerer den andre regresjonen derfor for politisk tillit. Koeffisienten for politisk tillit på -1,01 forteller hvor mange prosentpoeng oppslutningen om AfD faller når skalaen for politisk tillit øker med en enhet. Det er med andre ord en negativ sammenheng mellom politisk tillit og å stemme på AfD. Dette resultatet har en p-verdi på 0,00 og er dermed statistisk signifikant. Dette resultatet er i tråd med forventningene, da det har støtte i tidligere studier (Pickel, 2019; Hambauer & Mays, 2017).

Resultatene i modell 2 viser også at forskjellene mellom øst og vest har gått ned fra 9,54 til 7,14 prosentpoeng, noe som vil si at nesten tre prosentpoeng kan forklares gjennom forskjeller i politisk tillit. Dette kan tolkes som at en del av forskjellene mellom øst og vest skyldes av at det er ulikt nivå av politisk tillit i de to delene, hvor resultatene indikerer at det er en god del lavere tillit i øst. Etter å ha justert for denne forskjellen i tillit, viser øst-koeffisienten at det fortsatt er sju prosentpoeng forskjell i oppslutning om AfD. Dette tyder på at det også er andre faktorer som spiller en rolle. Hadde koeffisienten for øst-variabelen derimot gått til null etter kontroll for politisk tillit, ville politisk tillit vært en tilstrekkelig forklaring på forskjellen mellom øst og vest i oppslutning om AfD. Politisk mistillit i Øst-Tyskland kan derfor sies å forklare en del av partiets høye oppslutning i øst, men forklarer ikke all forskjell, og dermed blir det viktig å også kontrollere for andre variabler. Mer interessant er det at

forklaringskraften har endret seg fra 2 prosent i modell 1, til 12 prosent etter at det har blitt kontrollert for tillit i modell 2.

4.3. Tabell 3: Multipl regressjon

Modell 3			
	B-koeff	St.feil	P-verdi
Konstant	4,52	3,95	0,25
Øst	6,68	1,91	0,00
Politisk tillit	-0,65	0,01	0,00
Ung	0,75	1,69	0,65
Gammel	-2,77	1,45	0,57
Kvinne	-2,73	1,22	0,26
Lav utd.	1,28	3,25	0,69
Høy utd.	-0,07	1,35	0,60
Lav inntekt	0,69	2,03	0,73
Høy inntekt	1,88	1,41	0,18
Innvandring	2,51	0,42	0,00
Mot EU	10,74	2,85	0,00
For EU	1,60	1,28	0,21
$R^2 = 0,20$			
N = 1474			

4.3.1. Kan politisk mistillit forklare all forskjell mellom øst og vest?

Ettersom det som allerede nevnt i teoridelen er store forskjeller mellom øst og vest når det gjelder sosioøkonomiske faktorer og holdningsvariabler, er det sentralt å undersøke om disse faktorene kan forklare øst-vest-gapet. Det at det er en høyere oppslutning om AfD i øst, kan for eksempel tenkes å skyldes en opphopning av flere lavt utdannede folk med lav inntekt, som tenderer å stemme på lignende partier. Dermed blir det sentralt å kontrollere for slike faktorer. Med tanke på at jeg er interessert i både hvor viktig politisk mistillit er for å forklare oppslutningen om AfD generelt, og om dette også kan forklare hvorfor partiet er større i øst enn i vest, blir det relevant å se om koeffisientene og signifikansnivået til begge de uavhengige variablene endrer seg.

Resultatene fra modell 3 viser at koeffisienten for politisk tillit har sunket fra -1,01 i modell 2, til -0,65 i modell 3. Dette indikerer at tillitsvariabelen har «plukket opp» noe av effekten av de variablene som er lagt til. Signifikansnivået endrer seg ikke noe nevneverdig, og tillit er fortsatt signifikant med en p-verdi på 0,00. I modell 3 har forklaringskraften dessuten økt til 20 prosent, sammenlignet med 12 prosent i modell 2, og 2 prosent i modell 1, noe som tyder på at denne modellen kan forklare mer av variasjonene i den avhengige variabelen enn de to første. Det som er interessant her er kanskje at den faktisk økte med åtte prosentpoeng etter at det ble lagt til kontrollvariabler, noe som støtter at dette er viktige forklaringsvariabler.

Dette peker altså mot at politisk mistillit spiller en rolle for oppslutningen om AfD, hvor det ser ut til at partiet er i stand til å mobilisere folk med lav politisk tillit. Det at folk som opplever politisk mistillit er mer tilbøyelige for å stemme på AfD, støtter flere studier sine funn om at AfD-velgere er kritiske ovenfor både koalisjonen som ledes av Angela Merkel, parlamentet og politiske partier generelt, sammenlignet med de som stemmer på andre partier (Spies et al., 2018; Hansen & Olsen, 2018). Dette kan også til dels sees i sammenheng med Pickels (2019) teori om at AfD-velgerne stemmer på partiet i protest, ved at det er misnøyen med det etablerte som resulterer i at folk stemmer på partier som AfD, som fremhever motsetninger mellom folk og elite i sin retorikk. Samtidig kan man tolke dette som at protestens påstand om at stemmegivning til AfD kun er protest mot eliter og at dette ikke kan forklares med ideologiske posisjoner hos velgerne ikke er riktig. Dette ettersom misnøyen ovenfor eliter ikke er tilstrekkelig for å forklare stemmegivningen til partiet.

Øst-variabelens koeffisient viser at gapet mellom øst og vest nå synker til 6,67 prosentpoeng, noe som peker på at en del av forskjellen mellom øst og vest kan forklares med noen av kontrollvariablene, ettersom differansen blir mindre. I tillegg til politisk mistillit og forskjeller mellom øst og vest, indikerer koeffisienten til innvandringsvariabelen på 2,51 og mot-EU-variabelen på 10,74 en positiv sammenheng mellom innvandrings- og EU-skepsis og det å stemme på AfD. Disse resultatene er signifikante med en p-verdi på 0,00. Disse funnene var forventet, og kan sees i lys av flere studier som regner negative holdninger ovenfor innvandrere (Arzheimer & Berning, 2019; Spies et al., 2018), og politisk mistillit (Pickel, 2019) som en av predikatorene for AfD-stemmegivning. Det at variabelen ikke endret seg mer var overraskende, ettersom mistillit er korrelert med disse holdningene.

De sosioøkonomiske variablene som det ble kontrollert for, viser seg å ikke være signifikante, ettersom p-verdiene på alle lå på over 0,05. Dette kan sees i sammenheng med Hansen og Olsens (2018) funn om at AfD-velgerne i 2017 ikke avviker demografisk fra andre velgere

med tanke på kjønn, utdanning og arbeidsstatus, og støtter dessuten Schwander og Manows (2017) funn om at «loser of modernization»-tesen ikke er nok til å predikere en stemme til AfD. Mer overraskende var det at kjønn ikke ble et signifikant resultat, ettersom andre studier om AfD (Spies et al., 2018), finner at kjønn er en relevant forklaringsvariabel for stemmegivning til partiet, hvor menn er mer tilbøyelige til å stemme på partiet enn kvinner.

Det at øst-variabelen fortsatt viser en forskjell i stemmeavgivning mellom øst og vest på 6,67 prosentpoeng indikerer at det fortsatt er forskjeller mellom øst og vest som ikke kan forklares med noen av variablene som inkluderes i analysen. Ettersom det fortsatt er et skille mellom øst og vest etter at det har blitt kontrollert for politisk tillit, sosioøkonomiske faktorer og holdningsvariabler, så indikerer dette at det er noe annet med Øst-Tyskland i tillegg som forklarer hvorfor AfD er populære i øst. Det kan være mange andre historiske forklaringer på hvorfor et slikt parti står sterkere, eksempelvis kan variabler som historie, politisk kultur, andre holdninger og sosioøkonomiske variabler være ulike mellom øst og vest, og dermed forklare noe av motivasjonen øst-tyskere har til å stemme på partiet. Disse resultatene kan sees i lys av Schwander og Manows (2017) funn om at såkalte sosiokulturelle variabler som eksempelvis historie, politisk kultur og andre holdninger er sentrale for å forstå AfD-velgeres motivasjon til å stemme på partiet. Dette vil i så fall også kunne støtte Rösel og Samartzidis (2018) teori om at de som stemmer på høyrepopulistiske partier ikke kan sees på som «moderniseringstapere», men som «moderniseringsmotstandere» i kulturell forstand. Samtidig kan man også diskutere dette i lys av Ingleharts og Norris (2016) «cultural backlash»-teori, hvor en tendens hos AfD-velgere kanskje kan innebære et ønske om å bevare det tidligere ettpartisystemet. Selv om det allerede er over 30 år siden murens fall og DDRs oppløsning, vil det kunne være interessant å se på om Tysklands spesielle historie med en ideologisk todeling kan sees i sammenheng med AfDs fremgang i tysk politikk.

5. Konklusjon

I denne oppgaven undersøker jeg om politisk tillit, som er en av de mest sentrale forklaringene for stemmegivning til høyrepopulistiske partier også gjelder for AfDs suksess i tysk politikk. Etter grunnleggelsen i 2013 har partiet tiltrukket seg flere millioner velgere, og særlig vært fremgangsrikt med å mobilisere velgere fra Øst-Tyskland. Basert på individdata fra European Social Survey (European Social Survey, 2018), undersøker jeg om politisk tillit er sentralt for å forklare øst-tyskeres motivasjon til å stemme på AfD, samtidig som jeg kontrollerer for andre kjente motivasjonsfaktorer som sosioøkonomiske variabler,

innvandringsholdninger og EU-skepsis. Resultatene indikerer at politisk mistillit er en sentral variabel når det gjelder å forklare noe av stemmegivningen for AfD, men peker også på at det fortsatt er forskjeller mellom øst og vest som ikke lar seg forklare av verken politisk mistillit, sosioøkonomiske faktorer eller andre holdningsvariabler som EU-motstand og innvandringskepsis. En sannsynlig forklaring på dette er at oppslutningen om partiet i øst også kan ha sammenheng med andre holdninger, sosioøkonomiske variabler og ulike kulturelle og historiske faktorer. Med tanke på dette kan man konkludere med at dette studieområdet har et stort potensiale for videre forskning.

Litteraturliste

Arzheimer, K. & Berning, C. C. (2019). How the Alternative for Germany (AfD) and their voters veered to the radical right, 2013–2017. *Electoral Studies*, 60.

<https://doi.org/10.1016/j.electstud.2019.04.004>

Arzheimer, K. (2015). The AfD: Finally a Successful Right-Wing Populist Eurosceptic Party for Germany? *West European Politics*, 38(3), 535-556.

<https://doi.org/10.1080/01402382.2015.1004230>

Berbuir, N. Lewandowsky, M. & Siri, J. (2015). The AfD and its Sympathisers: Finally a Right-Wing Populist Movement in Germany? *German Politics*, 24(2), 154-178.

<https://doi.org/10.1080/09644008.2014.982546>

Decker, F. (2018, 16.juli). Kurz und bündig. Die AfD. *Bundeszentrale für politische Bildung*. Hentet 14.03 fra <https://www.bpb.de/politik/grundfragen/parteien-in-deutschland/afd/211108/kurz-und-buendig>

Easton, D. (1965). *A System Analysis of Political Life*. New York: Wiley.

Easton, D. (1975). A Re-Assessment of the Concept of Political Support. *British Journal of Political Science*, 5(4), 435-457.

Eatwell, R. (2000). The Rebirth of the “Extreme Right” in Western Europe? *Parliamentary Affairs*, 53, 407-425.

European Social Survey Round 9 Data (2018). Data file edition 1.2. NSD - Norwegian Centre for Research Data, Norway – Data Archive and distributor of ESS data for ESS ERIC. doi:10.21338/NSD-ESS9-2018.

Franzmann, S. (2016). Von AfD zu ALFA: Die Entwicklung zur Spaltung. *MLP*, 22, 23-37.

Fuchs, D. (1999). The Democratic Culture of Unified Germany. I Norris, P. (Red.), *Critical Citizens: Global Support for Democratic Governance* (s. 123-146). New York: Oxford University Press.

Deutschlandfunk Kultur. (2016, 13.mars). Soziologe Bude über die AfD: Wie Misstrauen die Wähler beeinflusst. Hentet 23.04 fra https://www.deutschlandfunkkultur.de/soziologe-bude-ueber-die-afd-wie-misstrauen-die-waehler.1008.de.html?dram:article_id=348301

Grimm, R. (2015, 19.mai). The rise of the German Eurosceptic party Alternative für Deutschland, between ordoliberal critique and popular anxiety. *International Political Science Review*, 36(3), 264-278. <https://doi.org/10.1177/0192512115575384>

Hambauer, V. & Mays, A. (2017, 11.desember). Wer wählt die AfD? – Ein Vergleich der Sozialstruktur, politischen Einstellungen und Einstellungen zu Flüchtlingen zwischen AfD-WählerInnen und der WählerInnen der anderen Parteien. *Zeitschrift für vergleichende Politikwissenschaft*, 18(12), 133-154. <https://doi.org/10.1007/s12286-017-0369-2>

Hansen, M. A. & Olsen, J. (2018, 22.august). Flesh of the Same Flesh: A Study of Voters for the Alternative for Germany (AfD) in the 2017 Federal Election. *German Politics*, 28(1), 1-19. <https://doi.org/10.1080/09644008.2018.1509312>

Lewandowsky, Marcel. 2015. Eine rechtspopulistische Protestpartei? Die AfD in der öffentlichen und politikwissenschaftlichen Debatte. *Zeitschrift für Politikwissenschaft*, 25(1), 119–134.

Listhaug, O. & Ringdal, K. (2008). Trust in political institutions. I Ervasti, H. Fridberg, T. Hjerm, M. & Ringdal, K (Red.), *Nordic Social Attitudes in a European Perspective* (131-152). Cheltenham: Edward Elgar.

Mudde, C. (2007). *Populist Radical Right Parties in Europe*. Cambridge: Cambridge University Press.

Mudde, C. (2016). The Study of Populist Radical Right Parties: Towards a Fourth Wave. *C-REX Center for Research on Extremism Discussion Paper 2016*.

Müller-Rommel, F. (1998). Explaining the electoral success of green parties: A cross-national analysis. *Environmental Politics*, 7(4), 145-154. DOI: 10.1080/09644019808414428

Newton, K. Stolle, D. & Zmerli, S. (2018). Social and Political Trust. I Uslaner, E. M. (Red.), *The Oxford Handbook of Social and Political Trust* (s. 37-57). New York: Oxford University Press.

Norris, P. (Red.). (1999). *Critical Citizens: Global Support for Democratic Governance*. New York: Oxford University Press.

Norris, P. & Inglehart, R. (2019). *Cultural Backlash: Trump, Brexit, and Authoritarian Populism*. Cambridge: Cambridge University Press.

Pickel, S. (2019). Die Wahl der AfD. Frustration, Deprivation, Angst oder Wertekonflikt. I Korte, K. R. & Schoofs, J. (Red.), *Die Bundestagswahl 2017: Analysen der Wahl-, Parteien-, Kommunikations- und Regierungsforschung*, (s. 145-177). Wiesbaden: Springer VS.

Ringdal, K. (2016). *Enhet og mangfold: Samfunnsvitenskapelig forskning og kvantitativ metode* (3.utg.). Bergen: Fagbokforlaget.

Schwander, H. & Manow, P. (2017). It's not the economy, stupid! Explaining the electoral success of the German right-wing populist AfD. *CIS Working Paper No. 94*, University of Zurich.

Tagesschau (u.å.). Bundestagswahl 2017. Deutschland. Hentet 14.03 fra <https://wahl.tagesschau.de/wahlen/2017-09-24-BT-DE/index.shtml>

Rösel, F. & Samartzidis, L. (2018). Wert- statt Geldmangel: AfD triumphiert im Osten dort, wo es an Toleranz und Vertrauen in die Politik fehlt. *Ifo Dresden berichtet*, 25(3), 9-13. Hentet 23.04 fra <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/181173/1/ifo-db-v25-y2018-i03-p09-13.pdf>

Spies, D. C. Goerres, A. & Kumlin, S. (2018, 21.juni). The Electoral Supporter Base of the Alternative for Germany. *Swiss Political Science Review*, 24(3), 246-269. <https://doi.org/10.1111/spsr.12306>

